

Слав'юк Р. А.

доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва та екологічної експертизи товарів Національного університету «Львівська політехніка», Львів, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0904-8970>

Тоцька О. Л.

доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Волинського національного університету імені Лесі Українки, Луцьк, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4748-2134>

**ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЩОДО БЮДЖЕТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ**

Студенти економічного профілю повинні серед іншого володіти навичками бізнес-планування, котрі можна набути, зокрема, під час практичних занять із бюджетування діяльності підприємств. До прикладу, якщо вивчення курсу передбачає проведення 11 практичних занять, то завдання для них можна сформулювати таким чином (за умови планування роботи невеликого підприємства, що виробляє п'ять видів продукції із двох видів матеріалів):

- Практична робота 1 – складання прогнозного бюджету продажу підприємства на рік (бюджет повинен включати показники за 12 місяців і річні в розрізі окремих видів продукції: обсяг продажу, ціна за одиницю, виручка від реалізації).

- Практична робота 2 – складання прогнозного бюджету виробництва підприємства на рік (бюджет має включати показники за 12 місяців і річні в розрізі окремих видів продукції: очікуваний обсяг продажу, запаси на початок місяця, запаси на кінець місяця, обсяг виробництва продукції).

- Практичні роботи 3 і 4 – складання прогнозного бюджету прямих витрат на матеріальні ресурси підприємства на рік (бюджет повинен включати показники за 12 місяців і річні в розрізі окремих видів продукції: обсяг виробництва продукції, витрати першого матеріалу на одиницю продукції (незмінні протягом року), витрати другого матеріалу на одиницю продукції (незмінні протягом року), обсяг використання першого матеріалу за період, обсяг використання другого матеріалу за період; а також загальні показники: запаси першого матеріалу на кінець періоду, запаси другого матеріалу на кінець періоду, загальна потреба в першому матеріалі, загальна потреба в другому матеріалі, запаси першого матеріалу на початок періоду, запаси другого матеріалу на початок періоду, закупівля першого матеріалу, закупівля другого матеріалу, ціна одиниці першого матеріалу, ціна одиниці другого матеріалу, вартість закупівель першого матеріалу, вартість закупівель другого матеріалу, загальна вартість закупівель матеріалів).

- Практична робота 5 – складання прогнозного графіку платежів за сировину та матеріали підприємства на рік (бюджет має включати загальні

показники за 12 місяців і річні: загальна вартість закупівель матеріалів, передоплата за сировину й матеріали, необхідні на наступний період, оплата за сировину та матеріали за фактом відвантаження, кредиторська заборгованість поточного періоду, погашення кредиторської заборгованості за попередній період, усього платежів).

- Практична робота 6 – складання прогнозного бюджету прямих витрат на оплату праці підприємства на рік (бюджет повинен включати показники за 12 місяців і річні в розрізі окремих видів продукції: обсяг виробництва продукції, норма витрат праці на одиницю продукції, затрати праці; а також загальні показники: тарифна ставка за годину, змінні витрати на оплату праці, постійні витрати на оплату праці, всього витрат на оплату праці (фонд оплати праці)).

- Практична робота 7 – складання прогнозного бюджету загальновиробничих витрат підприємства на рік (бюджет має включати показник за 12 місяців і річний у розрізі окремих видів продукції: обсяг виробництва продукції; а також загальні показники: змінні загальновиробничі витрати (зарплата, освітлення й опалення, ремонт і обслуговування устаткування та ін.), постійні витрати (зарплата, оренда, освітлення й опалення, амортизація, ремонт і обслуговування устаткування тощо), усього загальновиробничих витрат).

- Практична робота 8 – складання прогнозного бюджету комерційних витрат підприємства на рік (бюджет повинен включати показник за 12 місяців і річний у розрізі окремих видів продукції: обсяг продажу; а також загальні показники: змінні витрати на збут, у т. ч. комісійні продавцям, пакування й тара, транспортування та страхування; постійні витрати на маркетинг і збут, зокрема заробітна плата, реклама, оренда, відрядження, амортизація; усього комерційних витрат).

- Практична робота 9 – складання прогнозного бюджету адміністративних витрат підприємства на рік (бюджет має включати загальні показники за 12 місяців і річні: заробітна плата й витрати на відрядження апарату управління, плата за оренду офісних приміщень, комунальні послуги, амортизація, представницькі витрати, комунікації та зв'язок, інші витрати, пов'язані зі здійсненням управлінської діяльності, всього адміністративних витрат).

- Практична робота 10 – складання прогнозного податкового бюджету підприємства на рік (бюджет повинен включати показники за 12 місяців і річні: виручка від реалізації, непрямі податки (ПДВ, акцизний податок, мито), податки та збори, що входять до собівартості продукції (податок на рекламу, інші податки), податок на прибуток, усього податків).

- Практична робота 11 – складання прогнозного бюджету доходів і витрат підприємства на рік (бюджет має включати показники за 12 місяців і річні: виручка від реалізації (валовий дохід), непрямі податки на продаж, чистий дохід, прямі витрати на сировину й матеріали, прямі витрати на оплату праці, всього прямих витрат, маржинальний прибуток (дохід), загальновиробничі витрати, собівартість продукції (виробнича), комерційні витрати, адміністративні витрати, всього валових витрат (прямих і непрямих), валовий прибуток, податок на прибуток, чистий прибуток).

Зі зразками сформованих різноманітних бюджетних документів підприємства можна ознайомитись у [1].

У результаті студенти економічного профілю навчаться формувати такі бюджетні документи:

- прогнозний бюджет продажу;
- прогнозний бюджет виробництва;
- прогнозний бюджет прямих витрат на матеріальні ресурси;
- прогнозний графік платежів за сировину та матеріали;
- прогнозний бюджет прямих витрат на оплату праці;
- прогнозний бюджет загальновиробничих витрат;
- прогнозний бюджет комерційних витрат;
- прогнозний бюджет адміністративних витрат;
- прогнозний податковий бюджет;
- прогнозний бюджет доходів і витрат.

Цей перелік можна розширити шляхом складання студентами інших документів, як-от інвестиційний бюджет, бюджет руху грошових коштів, розрахунковий баланс. Усе це сприятиме досягненню мети викладання дисципліни – формування у студентів системи компетентностей щодо теоретико-методологічних засад бюджетування діяльності суб'єктів господарювання для застосування в подальшій професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Основи бюджетування : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципл. / за заг. ред. Л. П. Батенко. Київ : КНЕУ, 2010. 208 с.